

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

APRITES EKONOMIKA: NEPIECIEŠAMĪBA UN IESPĒJAS

Ērika Lagzdiņa
VARAM

Vides aizsardzības departaments
Diskusija «Bioekonomika, aprites ekonomika un oglekļa mazietilpīga
attīstība – alternatīvi attīstības modeļi Latvijai»

2018.gada 28.marts
Rīga

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Globālās tendences: pēdējos 40 gados resursu ieguve pasaulē ir trīskāršojusies

- ❑ sabiedrības labklājībai un ienākumiem pieaugot, **aug pieprasījums pēc precēm un pakalpojumiem**
- ❑ iedzīvotāju skaitam pasaulē pieaugot no patreizējiem 7 miljardiem līdz 9 miljardiem 2040. gadā, globālais **enerģijas pieprasījums augs** par 25 % (Ķīna un Indija šai pieaugumā sastādīs 45 %)
- ❑ **Kritiski svarīgo resursu** (cēlmetāli utml.) **pieejamība** ir apdraudēta, to cenas kāpj, ekonomiku stabilitāte ir apdraudēta
- ❑ planētas resursi - minerālu, metālu un enerģijas avoti, kā arī zivju, kokmateriālu, ūdens krājumi, auglīga augsne, tīrs gaiss, biomasas, bioloģiskā daudzveidība- ir **pārmērīgi noslogoti**
- ❑ Pieaugošais materiālu patēriņš ietekmē **klimata pārmaiņas**, galvenokārt caur pieaugošu enerģijas patēriņu, kas nepieciešams šo materiālu ieguvei, izmantošanai, transportēšanai un noglabāšanai (ātkritumos)

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Kā samazināt materiālu pieprasījumu un patēriņu

- ❑ **Noslēgtu materiālu ciklu veidošana** – kas nozīmē otrreizējo materiālu (tādu, kas jau ir bijuši ražošanas procesā vai iegūti no rūpniecisko vai sadzīves atkritumu pārstrādes, atkārtota izmantošana citos veidos)

- ❑ **Materiālu plūsmas palēnināšana** –tādu produktu rādīšanā, kas ekonomikā pastāv ilgāk dēļ to pagarinātā lietošanas laika, kas tiek nodrošināts jau dizaina posmā;

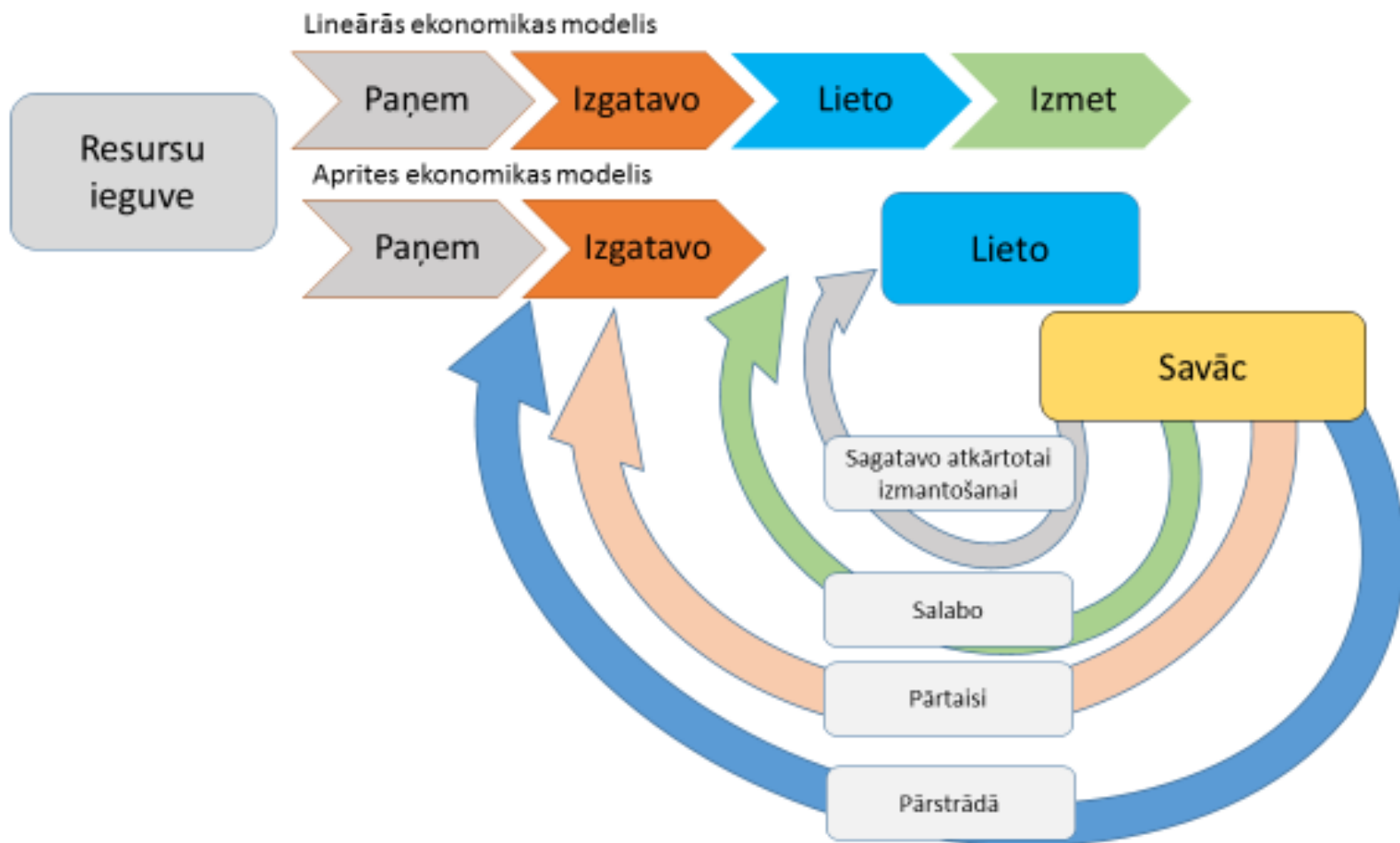
- ❑ **Materiālu plūsmas sašaurināšana** – kas nozīmē efektīvāku izejvielu, materiālu un produktu izmantošanu, vai nu ar jaunu ražošanas tehnoloģiju attīstību vai jau esošo materiālo resursu pilnīgāku izmantošanu, vai ar patērētāju uzvedības maiņu virzienā prom no materiālu ietilpīgiem produktiem un pakalpojumiem.

Aprite ekonomikas būtība ir maksimāli lietderīgi (efektīvi) izmantot resursus ražošanā un sadzīvē, panākot, ka produkti, materiāli un dabas resursi saglabājas ekonomiskajā apritē pēc iespējas ilgāk, tādējādi samazinot radīto atkritumu apjomu.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Kā veidot materiālu aprites cilpas?

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Rīcību virzieni aprites ķēdē

- inovatīvi materiāli
- Dizains, kas piemērots aprites ekonomikas mērķiem
- Novērst bīstamo vielu klātbūtni

- Samazināta/uzlabota izejmateriālu izmantošana
- Industriālā simbioze: ražošanas procesos radušos materiālu atlikumu/atkritumu atgriešana ražošanā
- Inovācijas

- Ekonomiskie instrumenti;
- Labākās pieejamās tehnoloģijas

- Loģistika
- Vietējā ekonomika: tuvums lietotājam;
- Iepakojums
- Pārtikas drošības standarti

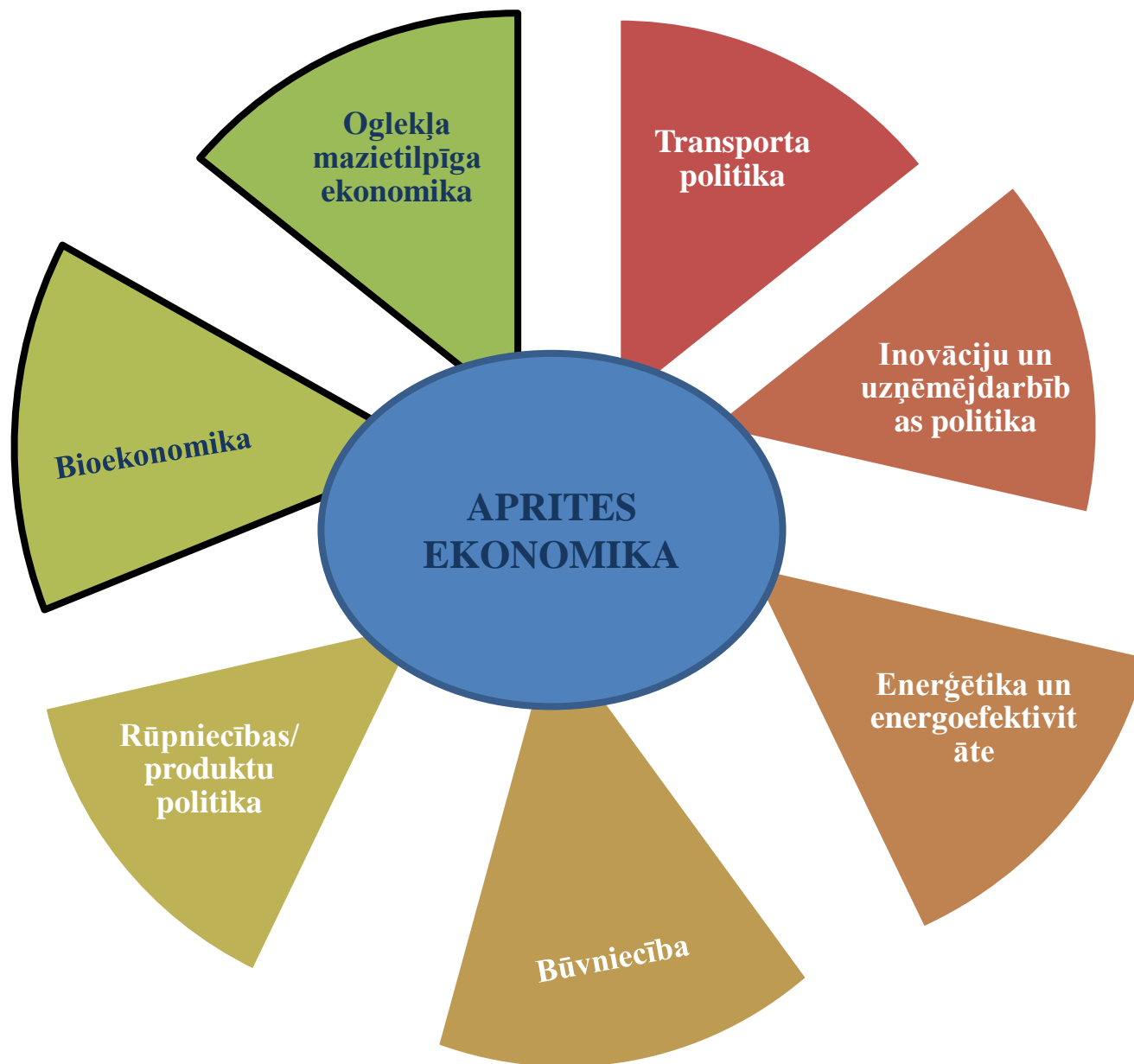
- Pāriet no atkritumu apsaimniekošanas uz resursu apsaimniekošanu

- Pieprasījumu, kas liek ražotājam mainīt praksi;
- Patiesa informācija par produktu ietekmi uz vidi un tā piemērotību aprites mērķiem;
- Labojamība: pieeja instrukcijām, rezerves daļas, labošanas pakalpojumi un kvalificēts darbspēks,
- Pāreja no preču pārdošanas/pirkšanas uz pakalpojumu izmantošanu
- Sociālās inovācijas
- Zaļais publiskais iepirkums

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Politiku integrācijas nepieciešamība: sinerģija

Iespējamie virzieni, kuros veidot nacionālo aprites ekonomiku: resursu pārvaldība

- ❑ Pāreja **no atkritumu apsaimniekošanas uz resursu apsaimniekošanu**
- ❑ **Resursu produktivitātes** uzlabošana visās tautsaimniecības nozarēs, slēgtu materiālu ciklu un labāko pieejamo tehnoloģiju ieviešana ražošanā, jaunāko pārstrādes tehnoloģiju attīstība. Jaunu biznesa modeļu veicināšana preču ražošanā un izplatīšanā. Biznesa simbiozes modeļu veicināšana īpaši reģionālajā līmenī.
- ❑ Materiālu, procesu un atkritumu **pārvaldības uzlabošana būvmateriālu ražošanā un izmantošanā būvniecības nozarē**. Inovatīvu materiālu un koksnes izmantošana būvniecībā veicināšana. Būvniecības standartu pilnveidošana/uzlabošana. Atbalsts pētījumiem būvniecības materiālu nozarē. Aprites ekonomikas standartu iestrādāšana zaļā publiskā pasūtījuma prasībās, veicinot ēku un ceļu būvniecības sektora pāreju uz aprites ekonomiku.
- ❑ **Pārtikas atkritumu samazināšana**, mainot sabiedrības un uzņēmēju (mazumtirgotāju, pārvadātāju, sabiedriskās ēdināšanas pakalpojumu sniedzēju, īpaši publiskajā sektorā) attieksmi un biznesa modeļus, sniedzot tam nepieciešamo informāciju, atbalstu un izglītošanu. Pārtikas atkritumu uzskaites uzlabošana organizāciju/uzņēmumu, pašvaldību un nacionālajā līmenī, digitālo tehnoloģiju izmantošana. Pārtikas banku un sociālās uzņēmējdarbības normatīvās vides sakārtošana un šo virzienu attīstība.
- ❑ **Plastmasu pārvaldība** aprites ekonomikā

Iespējamie virzieni, kuros veidot nacionālo aprites ekonomiku: jauni biznesa modeļi

- ❑ Pārejas **no preču pirkšanas uz pakalpojumiem** veicināšana visos sektoros, radot paraugu publiskajā pārvaldē valsts un pašvaldību līmenī, izmantojot zaļā publiskā iepirkuma prasības. Jaunu (ilgstspējīgu) biroja telpu izmantošanas konceptu attīstība (atvērtie biroji, dalīšanās filosofija), ierobežojot jaunu biroju būvniecības/radīšanas nepieciešamību, uzlabojot pilsētvides plānošanu un paplašinot atvērtu (koplietošanas) telpu.
- ❑ Priekšnoteikumu veidošana preču/materiālu otrreizējai izmantošanai un **dalīšanās ekonomikas attīstībai** publiskajā, privātajā biznesā un mājsaimniecību sektorā. Atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai un sociālajām inovācijām.
- ❑ **Zaļo darba vietu radīšana** saistībā ar aprites ekonomiku, t.sk. pakalpojumu, labošanas darbnīcu attīstība un atbalsts tām ar nodokļu atvieglojumiem, profesionālā apmācība un mūžizglītība prasmju un zināšanu attīstībai, sabiedrības novecošanas un atstumtības risku problēmu risināšana ar aprites ekonomikas piedāvājuma attīstību.
- ❑ **Industriālā simbioze**

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Iespējamie virzieni, kuros veidot nacionālo aprites ekonomiku: atbalsta instrumenti un sabiedrotie

- ❑ Atbalsts **inovācijām un pētniecībai** jaunu materiālu, tehnoloģiju izstrādei, ieiešanai, ekodizaina ideju attīstībai aprites ekonomikas veicināšanai. Digitālo tehnoloģiju un sociālo mediju izmantošana aprites ekonomikas veicināšanai.
- ❑ **Zaļais publiskais iepirkums (ZPI)** ir instruments, ar kura palīdzību valsts un pašvaldību iestādes var veicināt ražotāju piedāvājuma veidošanos, kas atbilst aprites ekonomikas uzstādījumiem. ZPI uzdevums ir veicināt pāreju no preču iegādes uz pakalpojumiem.
- ❑ **Pašvaldību lomas stiprināšana** aprites ekonomika principu ieviešanā pilsētvides plānošanā, reģionālajā sadarbībā, publisko un sociālo pakalpojumu nodrošināšanā, ZPI realizācijā un viedās mobilitātes attīstībā. Atbalsts pašvaldību pilotprojektiem aprites ekonomikas jomā.
- ❑ **Sabiedrības informēšana un izglītošana**, patērniecisko patēriņa un uzvedības modeļu ietekmēšana, labākās prakses izplatīšana un godināšana. Atbalsts sociālajām inovācijām un kopienu rīcībām aprites ekonomikas veicināšanai (nodokļu politikas izmantošana utml.)

